

## PEADIREKTORI ASETÄITJA

Väljavõte  
Ärisaladused on välja jäetud

### **Ettekirjutus**

Tallinn

02.07.2004 nr 18

### **Juhtumi nr 16/02 menetluse lõpetamine ettekirjutusega**

Konkurentsiamet alustas 2001. lennundusteenuste turu-uuringut, mille käigus esitas AS Tallinna Lennujaam Konkurentsiametile oma raamatupidamise sise-eeskirjad. Eelnimetatud raamatupidamise sise-eeskirjade Lisa nr 2 "Tulude ja kuludearvestus" punktis 4.1 on AS Tallinna Lennujaam kehtestanud kulude-tulude jagamise eeskirja, mis võis olla vastuolus Konkurentsiseaduse (RT I 2001, 93, 565; RT I 2002, 61, 375; RT I 2002, 63, 387; RT I 2002, 82, 480; RT I 2002, 87, 505; RT I 2002, 102, 600; RT I 2003, 23, 133; RT I 2004, 25, 168 edaspidi: KonkS) §-dega 16 ja 18.

Kuivõrd lennundusteenuste turu-uuringu käigus ettevõtjatelt saadud teave ja esitatud dokumendid viitasid KonkS § 16 ning KonkS § 18 lg 1 p 2 sätestatud kohustuse võimalikule rikkumisele AS Tallinna Lennujaam poolt, alustas Konkurentsiamet omal initsiatiivil peadirektori 30.08.2002.a. otsusega nr 53-A juhtumi nr 16/02 menetlust (haldusmenetlust) AS Tallinna Lennujaam tegevuse kontrollimiseks.

Seoses sellega, et lennundusteenuste turu-uuringu ning juhtumi nr 16/02 raames tehtud menetlustoimingute tulemusena saadud teave andis alust kahtlustada AS-i Tallinna Lennujaam KarS §-de 399 ja 402 sätestatud kuritegude toimepanemises, alustas Konkurentsiameti peaspetsialist uurija õigustes, Raul Nugis, 04.02.2003. a kriminaalasja nr 03921000002 menetlust KarS § 399 ja 402 tunnustel. Kriminaalmenetluse eesmärgiks oli välja selgitada kas AS Tallinna Lennujaam kuritarvitab oma turgu valitseva ettevõtja seisundit, kehtestades ebaõiglaseid maapealsete teenuste müügi- ja muid äritingimusi ning rikub eri- või ainuõigust või olulist vahendit omava ettevõtja kohustusi sellega, et ei hoia raamatupidamises selget vahet maapealsete teenuste ja teiste äriühingu poolt osutatavate teenuste vahel, jättes seeläbi tagamata majandusarvestuse läbipaistvuse.

Alates kriminaalasja nr 03921000002 menetluse alustamisest, koguti AS-i Tallinna Lennujaam tegevuse suhtes teavet ja tõendeid (sealhulgas haldusmenetluse läbiviimiseks ja lõpetamiseks vajalikku teavet ja tõendeid) eelnimetatud kriminaalmenetluse raames.

## **1. Haldusmenetluse sisu**

KonkS § 18 lg 1 p 2 kohustab eri- või ainuõigust või olulist vahendit omavat ettevõtja hoidma raamatupidamises selget vahet põhi- ja lisategevusalade vahel, tagades sellega majandusarvestuse läbipaistvuse.

Kuivõrd AS Tallinna Lennujaam on rikkunud KonkS § 18 lg 1 p-s 2 sätestatud kohustust, tuleb AS-le Tallinna Lennujaam teha ettekirjutus KonkS § 18 lg 1 p-s 2 sätestatud kohustuse täitmisele asumiseks.

## **2. Haldusakti (ettekirjutuse) adressaat**

**AS Tallinna Lennujaam**

Registrikood 10349560

Asukoht: Lennujaama 2, Tallinn, 11101

AS-i Tallinna Lennujaam põhitegevusala on lennujaama käitamine, reisiterminali töö. AS-i Tallinna Lennujaam tegevusalad on: lennujaama käitamine; lennujuhtimis- ja infoteenused; kaubandus ja vahendustegevus; lennujaama kasutavate juriidiliste ja füüsiliste isikute lennundusalane maapealne teenindamine; avalik toitlustamine; alkoholi jaemüük ja pardatoitlustamine; turva- ja päästeteenused; lasketiiru pidamine; reisija- ja kaubaveo dokumentide vormistamine ja müük; reisibüroo töö korraldamine; elektritööd ja elektrienergia müük; kaubakäitlus ja kaubaladude käivitamine; tollivabade piirkondade käitamine; õhusõidukite tehnohooldustööd; side- ja kommunaalteenuste osutamine ja vahendamine; informatsiooni- ja reklaamialane tegevus; koolitus (kuni 6 kuud, s.h turvakoolitus); hotellindus; reisijate teenindamine autobussidega; lennujuhtimis- ja infoteenused; turva- ja päästeteenused.

## **3. Faktilised asjaolud, tõendid ja seletused**

### **3.1 AS-i Tallinna Lennujaam majandustegevus**

AS Tallinna Lennujaam on Tallinna Ülemiste Lennujaama opereeriv ettevõtja. AS-i Tallinna Lennujaam keskseks majandustegevuseks on lennujaama opereerimisega (lennujaama infrastruktuuri majandamisega) seotud teenuste osutamine, näiteks lennukite maandumise ja õhku tõusmise võimaldamine, reisijate teenindamine reisiterminalis jne (edaspidi: monopoolsed teenused). Tulenevalt eelnimetatud teenuste olemusest puuduvad AS-l Tallinna Lennujaam nende teenuste osutamisel konkurendid, mistõttu nende teenuste tariife kontrollib riik.

Lisaks eelnevalt nimetatud teenustele osutab AS Tallinna Lennujaam ka teenuseid, mis on konkurentsile avatud ning mille osutamine ei ole vältimatult seotud lennujaama opereerimisega (majandamisega). Sellise teenusena on ennekõike

vaadeldav lennukite maapealne teenindamine (lennukitele kütuse ja pardatoitlustuse tellimine, pukseerimine, jäätõrje, pagasikäitlus jms). Lennukite maapealse teenindamise osas konkureerib AS Tallinna Lennujaam AS-ga Estonian Air.

### 3.2 Mittenõuetekohane tulude- ja kuludearvestus

Lennundusteenuste turu-uuringu käigus tuvastas Konkurentsiamet, et AS Tallinna Lennujaam on kehtestanud raamatupidamise sise-eeskirjade lisas nr 2 "Tulude ja kuludearvestus" punktis 4.1 eeskirja.

Nimetatud eeskirjas on sätestatud:

#### 4.1 Tulemusüksused. Tulemusüksuste loetelu on toodud lisas nr. 2a.

Kõik ettevõtte otsekulud (palk, kapitalikulu, materjalid ja teenused) jagatakse eelarve vastutava täitja poolt konkreetsele tulemusüksusele. Sünteetilise konto ja tulemusüksuse kombinatsioonina kirjeldatakse aruanded, mille tulemusena saadakse põhiliste teenuste omahind. Lennundustuludele, mille tariife kontrollib riik, lisatakse üldkulud proportsionaalselt käibele.

Muude tulemusüksuste puhul rakendatakse jääktulu põhimõtet st.

*tulud – otsekulud = jääktulu.*

Seega, AS Tallinna Lennujaam lisab raamatupidamises üldkulud (s.o. erinevad kulud, mis ei ole otseselt ühegi tegevusalaga seotud, näiteks kantseleikulud) üksnes monopoolsetele tegevusaladele. Konkurentsile avatud tegevusaladel AS Tallinna Lennujaam üldkuludega ei arvesta.

Eeltoodu võimaldab AS-l Tallinna Lennujaam pakkuda konkurentsile avatud tegevusaladel madalamaid hindu, kuivõrd tema hinnad ei pea katma ettevõtja üldkulusid.

### 3.3 Üldkulude tegevusalade vahel jagamata jätmise tagajärjed

Konkurentsiameti peadirektori 15.10.2001. a käskkirjaga nr 17 alustatud ja 24.07.03. a teatega nr 2-01.11/605 lõpetatud lennundusteenuste turu-uuringu käigus esitas AS-i Tallinna Lennujaam juhatuse liige Aarne Orav 09.07.2002. a dokumentide üleandmise-vastuvõtmise aktiga AS-i Tallinna Lennujaam käitluse tulu-kuluüksuse arvestuse 2-1 lehel, milles tulu-kuluüksus "käitlus" tähistab konkurentsile avatud lennukite maapealse käitlemise tegevusala, kus AS Tallinna Lennujaam konkureerib AS-ga Estonian Air. Nimetatud 2002. a 4 kuu käitluse tulu-kuluüksuse (käesoleva ettekirjutuse seisukohalt võrreldav tegevusalaga KonkS § 18 lg 1 p 2 tähenduses) arvestuse kohaselt oli üksuse 4 kuu kasum [...] krooni. Arvestuses ei ole tulu-kuluüksuse kuludele üldkulusid lisatud.

02.09.2002. a vastuses nr 1-9/634 Konkurentsiameti 09.07.2002. a teabenõudele nr 2-01.11/809 esitas AS-i Tallinna Lennujaam juhatuse esimees oma vastuse lisas nr 1 uued raamatupidamisarvestused sise-eeskirjades loetletud raamatupidamise ja tulemusüksuste kohta 2002. a. esimesel poolaastal. Erinevalt 09.07.2002. a esitatud käitluse tulemusüksuste raamatupidamisarvestusest sisaldas 02.09.2002. a esitatud käitluse raamatupidamisarvestus "jagatud juhtimise kulusid", mis on käsitletavad jagatud üldkuludena. Üldkulude proportsionaalse osa lisamisena osutus käitluse tulemusüksuse kuue kuu tulemus kahjumiks [...] krooni suuruses summas.

Tabel 1. Väljavõte maapealse käitluse tulemusüksuse raamatupidamisarvestusest jagatud üldkuludega ja ilma.

	Mõned AS-i Tallinna Lennujaam käitluse tulemusüksuse raamatupidamisarvestuses sisalduvad näitajad 6 kuud aasta algusest, 2002	Mõned AS-i Tallinna Lennujaam käitluse tuluüksuse arvestuses sisalduvad näitajad 4 kuud aasta algusest, 2002
Äritulud	[..]	[..]
Ärikulud	[..]	[..]
Ärikasum	[..]	[..]
<b>Jagatud juhtimise kulud</b>	[..]	<b>Puudub</b>
<b>Äriklienditeenindus</b>	[..]	<b>Puudub</b>
<b>Puhaskasum</b>	[..]	[..]

Tabelis oleva kahe raamatupidamisarvestuse põhimõtteline erinevus seisneb selles, et maapealse käitluse 6 kuu raamatupidamisarvestusele on lisatud tulu äriklienditeenindusest ning jagatud juhtimise kulud (s.t üldkulud), samas maapealse käitluse 4 kuu raamatupidamisarvestuses äriklienditeeninduse tulu ning jagatud juhtimise kulud puuduvad.

Eespool olevast tabelist nähtub üheselt, et tulemusüksuse majandustulemus sõltub otseselt jagatud juhtimiskulude arvestamisest või arvestamata jätmisest tulemusüksuse raamatupidamisarvestuses. Üldkulude arvestamata jätmisel on tulemusüksus kasumis, jagatud üldkulude lisamisel on tulemusüksus aga kahjumis. Arusaadavalt saab tulemusüksus pikemat aega kahjumis tegutseda vaid välise abiga, näiteks siis, kui tulemusüksust finantseeritakse äriühingu teiste tegevusalade arvelt. Selline olukord aga ei ole normaalne ning moonutab oluliselt konkurentsi mõjutatud kaubaturgudel.

Eespool olevast tabelist nähtuvalt on üldkulude lisamata jätmisel tulemusüksuse raamatupidamisarvestuse majandustulemused moonutatud. Tulemusüksus on näiliselt kasumis, tegelikult – kui lisada üldkulu proportsionaalne osa – kahjumis. Kahjumis tegutsemisel ei vasta tulemusüksuse poolt pakutavate teenuste müügihinnad kõikidele, teenuste osutamisel otseselt ja kaudselt tekkinud kuludele, st tulemusüksuse poolt osutatavate teenuste müügihinnad on summaarselt alla osutatavate teenuste täisomahinna.

Maapealsete teenuste pakkumine AS-i Tallinna Lennujaam poolt alla täisomahinna kahjustab konkurentsi maapealse käitluse teenuste osutamise turul. Konkurentsi tingimustes määrab teenuste pakkumise edukuse eelkõige pakutavate teenuste hind.

AS Tallinna Lennujaam osutab maapealse käitluse teenuseid konkureerides teiste nimetatud teenuste osutajatega, eelkõige AS-ga Estonian Air.

Alljärgnev tabel sisaldab AS-i Tallinna Lennujaam ja tema konkurendi AS-i Estonian Air maapealse käitluse teenuste hindade võrdlust. Andmed võrdlustabeli koostamiseks on saadud lennundusteenuste turu-uuringu käigus 2002. aasta alguse seisuga.

Lennundusteenuste turu-uuringu raames esitas AS Tallinna Lennujaam Konkurentsiametile juhatuse esimehe asetäitja Tõnu Mardo 08.02.2002. a kirja nr 1-9/634 lisaga nr 2 maapealsete käitluse hinnad klientide lõikes. AS Estonian Air esitas Konkurentsiametile asepresidendi Erki Urva 25.02.2002. a kirja nr 4-68 lisaga nr 2 lendude teenindamise komplekshinnad lepingulistele klientidele Tallinnas.

Tabel 2. Käitluse teenuste lepingulised hinnad samasuguste lennukitüüpide korral.

Lennukitüüp	AS Tallinna Lennujaam, kr 1 EUR=15,65 EEK 1 FIM=2,63 EEK	AS Estonian Air, kr 1 EUR=15,65 EEK 1 FIM=2,63 EEK
Boeing 737-300	[..]	[..] - [..]
Boeing 737-400	[..]	[..] - [..]
Boeing 767-300	[..]	[..] - [..]
MD 82	[..] - [..]	[..]

On tähelepanuväärne, et üldkulused tegevusalade vahel jagaval konkurendil, AS-i Estonian Air, on hinnad oluliselt kõrgemad. Tabelist nähtub, et AS-i Tallinna Lennujaam lepingutes kokkulepitud maapealse käitluse hinnad on samasuguste lennukitüüpide puhul vaid 38,8-86,6% AS-i Estonian Air lepingutes kokkulepitud hindadest. Seega, AS Tallinna Lennujaam on võimeline pakkuma maapealse käitluse teenuseid oluliselt odavamalt oma konkurendist, AS-st Estonian Air. Ettevõtja hinnakujundus sõltub väga paljudest teguritest, mistõttu ei saa väita, et tabelist nr 2 ilmneva vahe hinnatasemetes on põhjustanud üksnes üldkulude käitlusteenuste lisamata jätmine AS-i Tallinna Lennujaam poolt. Samas, arvestades, et üldkulude lisamata jätmine vähendab kunstlikult, aga märgatavalt tegevusala kulusid, võib järeldada, et see on üheks põhjuseks nimetatud erinevusele hinnatasemetes.

### 3.4 AS-i Estonian Air seisukoht

AS Estonian Air juhatuse esimehe Erki Urva 24.09.2003. a antud ütluste kohaselt jagab AS Estonian Air maksimaalselt need kulud, mida saab otsekuludeks pidada konkreetse teenuse kuludesse. Üldkulud jagab AS Estonian Air kõigi tegevusalade vahel. Erki Urva sõnul oleks AS-i Estonian Air jaoks võimatu jätta üldkulud jagamata, sest vastasel juhul ei omaks AS Estonian Air selget raamatupidamislikku ülevaadet oma kuludest ning ei suudaks seetõttu pakkuda konkurentsivõimelist hinda. Erki Urva ütluste kohaselt selgus 18.01.2001. a toimunud arutelul AS-ga Tallinna Lennujaam, et AS Tallinna Lennujaam ei oma selget raamatupidamislikku ülevaadet oma maapealsete teenuste kulude ja tulude jaotuse üle. AS Estonian Air pakkus küll AS-le Tallinn Lennujaam oma tulude ja kulude jagamise skeemi, kuid AS Tallinna Lennujaam leidis, et ei vaja seda (AS-i Tallinna Lennujaam juhatuse esimehe Rein Loik'i 14.02.2001. a kiri nr 1-5/73).

### 3.5 AS-i Tallinna Lennujaam ja tema audiitori seisukoht

AS-i Tallinna Lennujaam juhatuse liikme Aarne Orav'a ütluste kohaselt kehtis AS-is Tallinna Lennujaam varem põhimõte, et lennunduskuludele lisatakse üldkulud proportsionaalselt käibele. 2003.a. mindi aga üle rahvusvahelise raamatupidamise,

IAS põhimõttele, mille kohaselt tuleb üldkulusid jagada usaldusväärset ning kui seda teha ei ole võimalik, siis AS Tallinna Lennujaam seda ka ei tee. Arne Orav'a sõnul ei ole AS Tallinna Lennujaam proportsionaalselt lisanud üldkulusid muudele tulemusüksustele, sest see ei olevat audiitorite hinnangul usaldusväärne. Põhimõtteliselt on AS-i Tallinna Lennujaam võimalik arvutis üldkulusid jagada erinevate meetodite alusel, kuid et koos audiitoritega ei ole leitud usaldusväärset meetodit üldkulude jagamiseks, ei ole seda raamatupidamise aruandluses ka tehtud, välja arvatud selles analüüsis, mis esitati Konkurentsiametile 02.09.2001. a.

AS Tallinna Lennujaam audiitor Sulev Luiga (AS KPMG Estonia) väitis 04. mai 2004. a antud ütlustes, et AS-i Tallinna Lennujaam 2002. a majandusaasta aruande koostamise ja auditeerimise käigus arutati AS-i Tallinna Lennujaam esindajate palvel ka KonkS § 18 lg 1 p 2 kohustuse täitmise probleemi. Arutamise tulemusena leidsid AS-i Tallinna Lennujaam esindajad ja audiitor, et kuna KonkS § 18 lg 1 p 2 ei sätesta täpselt arvestuse ja aruande üksikasju, mis eriseisundis ettevõtjale rakenduvad, siis piisab aruande täiendamisest segmentiaruande lisadega. See on reeglina küll börsiettevõtetele kehtestatud nõue, kuid AS-i Tallinna Lennujaam ja audiitori arvates on see kindlasti positiivne, sest annab selgema ülevaate ettevõtte ärisegmentide aruandlusest.

Sulev Luiga arvates ei välista IAS nr 14 üldkulude kui selliste jagamist, kui see ei toimu aastaaruande koostamise eesmärgil.

## **4. Õiguslik hinnang**

### **4.1 Olulist vahendit omav ettevõtja**

KonkS § 15 kohaselt loetakse olulist vahendit, sealhulgas loomulikku monopoli omavaks ettevõtjaks sellist ettevõtjat, kelle omandis, valduses või opereerimisel on võrgustik, infrastruktuur või muu oluline vahend, mida teisel isikul ei ole võimalik või ei ole majanduslikult otstarbekas dubleerida, kuid millele juurdepääsuta või mille olemasoluta ei ole võimalik kaubaturul tegutseda.

Vastavalt AS-i Tallinna Lennujaam 2002. majandusaasta aruande lisale varade ja kohustuste jagunemise kohta segmentide kaupa on AS-i Tallinna Lennujaam omandis lennunduse segmenti ehk otseselt lennujaama operatsioonidega seotud põhivara 459,7 mln krooni väärtuses. Oluline on siinkohal märkida, et tegemist on varade raamatupidamisliku jääkväärtuse, mitte turuväärtusega, mis oleks antud juhul märkimisväärselt suurem. Mõeldava alternatiivse lennujaama maksumus oleks seega vähemalt samas suuruses, tõenäoliselt siiski olulisel määral kõrgem.

Arvestades, et Tallinna Ülemiste lennujaama projektvõimus on 1,5 mln reisijat, 2002. aastal külastas lennujaama 605 000 ning 2003. aastal 715 000 reisijat, on Tallinna Ülemiste lennujaama olemasolevad rajatised ja infrastruktuur piisavad kõigi vastavaid teenuseid nõudvate reisijate teenindamiseks. Täiendava või alternatiivse lennujaama rajamine oleks seega mõttetu.

Tallinna Ülemiste lennujaam on AS-i Tallinna Lennujaam omandis, valduses ja opereerimisel olev Eesti ainus rahvusvaheliste vedude teostamiseks vajaliku infrastruktuuri ja varustusega lennujaam. Teistel ettevõtjatel ei ole võimalik ega majanduslikult otstarbekas seda dubleerida. Samas, juurdepääsuta eelnimetatud

lennujaamale ei ole võimalik tegutseda mitmel lennunduse ja lennundusega külgneval kaubaturul, sh maapealsete teenuste osutamise kaubaturgudel.

Seega AS Tallinna Lennujaam omab Tallinna Ülemiste Lennujaama näol olulist vahendit KonkS § 15 mõttes ning kuna KonkS § 13 lg 2 kohaselt loetakse turguvalitsevaks ettevõtjaks ka olulist vahendit omavat ettevõtjat, siis on AS Tallinna Lennujaam ka turguvalitsev ettevõtja.

#### **4.2 Raamatupidamises erinevate põhi- ja lisategevusalade vahel selge vahe hoidmise õiguslik regulatsioon**

Konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p 2 kohaselt on eri- või ainuõigust või olulist vahendit omav ettevõtja kohustatud hoidma raamatupidamises selget vahet erinevate põhi- ja lisategevusalade vahel (näiteks tootmine, edastamine, turustamine ja ettevõtja muud tegevusalad), tagades sellega majandusarvestuste läbipaistvuse.

Vabariigi Valitsuse 18. 07. 2000. a määrusega nr 240 (RT I 2000, 62, 400; RT I 2002, 44, 288; RT I 2002, 82, 485; RT I 2003, 19, 114; RT I 2003, 47, 338, RT I 2004, 3, 10; RT I 2004, 17, 127) vastu võetud "Eesti õhuruumi kasutamine ja lennuliikluse teenindamine Tallinna lennuinfoiirkonnas" § 68 sätestab, et kui maapealse käitluse teenuseid osutab lennuvälja käitaja, teeb ta raamatupidamises selget vahet maapealse käitluse teenuste osutamise ja oma teiste tegevusalade vahel.

Lennuvälja käitaja nimetatud kohustuse kehtestamise tingis Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 96/67 EÜ (EÜT L 272, 25. 10. 1996, lk 36), mille artikkel 4 p 1 sätestab, et kui lennujaama käitaja, lennujaama kasutaja või maapealse käitluse teenuste osutaja osutab maapealse käitluse teenuseid, peab ta rangelt eraldama maapealset käitlust käsitleva raamatupidamise oma muude tegevusalade raamatupidamisest kooskõlas kehtivate kaubandustavadega.<sup>1</sup>

Eelnimetatud määruse 2000. a redaktsioonis (RTI, 25.07.2000, 62, 400) § 70 (praegusest redaktsioonist välja jäetud) sisaldus viide Euroopa Ühenduse Nõukogu direktiivile 96/67.

Seega, nii Konkurentsiseadus kui ka Vabariigi Valitsuse 18.07.2000 a. määrus nr 240 näevad ette raamatupidamises erinevate tegevusalade vahel selge vahe hoidmise kohustuse. Nende õigusaktide eesmärgiks on vältida ennetavalt erinevate tegevusalade vahelist ristsubsideerimist.

Ristsubsideerimise korral suunab olulist vahendit omav ettevõtja osa ühel põhi- või lisategevusalal teenitavast kasumist teisel põhi- või lisategevusalal tekkiva kahjumi katmiseks. Olulist vahendit või eri- või ainuõigust omav ettevõtja võib soovida oma konkurentsipositsiooni tugevdamise ja/või konkurentide konkurentsile avatud tegevusaladelt välja tõrjumise eesmärgil suunata monopoolsel tegevusalal teenitud kasumi konkurentsile avatud tegevusala(de)le. Müük alla omahinna konkurentide kaubaturult väljatõrjumise vahendina on turguvalitseva ettevõtja seisundi kuritarvitamine KonkS § 16 p 1 tähenduses.

---

<sup>1</sup> Õigustölke Keskus

Teisalt, kõigi üldkulude suunamine lennujaama lennundusega seotud tegevusalale ehk käitamisesse põhjustab nimetatud tegevusala – lennujaama käitamise – kulude kasvu, mis võib viia selleni, et lennujaama käitamisega seonduvad tariifid muutuvad põhjendamatult kõrgeteks. Selliste olukordade ära hoidmiseks on KonkS § 18 lg 1 p-s 2 kehtestatud nõue, et olulist vahendit omav ettevõtja peab erinevate põhi- ja lisategevusalade kulud *ex ante* lahus hoidma, s.t ettevõtja majandusarvestus peab olema läbipaistev.

Lisaks eeltoodule reguleerib lennujaamade raamatupidamist ka Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni (ICAO) “Lennumajanduse juhend”. Teede- ja sideministri 28.09.2000 määrusega nr 82 vastuvõetud “Lennuliiklustasude määramise, maksmise ja maksmisest vabastamise korra” (RTL 2000, 106, 1648; RTL 2001, 123, 1779; RTL 2003, 115, 1824; RTL 2003, 117, 1873) § 4 kohaselt peab lennuliiklusteenust osutav ettevõtja lähtuma lennuliiklustasude määramisel ja/või allahindluse tegemisel Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni (ICAO) lennuliiklustasude määramise põhimõtetest, arvestades, et lennuliiklustasude suurus ja allahindluse tingimused peavad olema selgelt määratletud ja kehtima kõikidele kehtestatud tingimustele vastavatele teenuse kasutajatele ning olema avalikustatud hinnakirjas. Eesti Vabariik on Chicago konventsiooni signaatorina ICAO liige ning AS Tallinna Lennujaam suhtleb pidevalt nimetatud organisatsiooniga tööalasel. ICAO reeglitest kinnipidamist näeb ette ka teede- ja sideministri 28.09.2000. a määruse nr 82 § 4.

Eeltoodud põhjustel on ICAO juhend AS-le Tallinna Lennujaam kohustuslik.

ICAO “Lennujaama-majanduse juhend” annab detailse ülevaate sellest, kuidas praktikas pidada vahet tegevusalade vahel, puudutades muuhulgas ka üldkulude jagamisega seonduvaid küsimusi. ICAO poolt on heaks kiidetud ja välja antud “Lennumajanduse juhend”, 1991. a (ICAO *Flight Economics Manual*, 1991, edaspidi “juhend”), mille p 4.5 näeb ette kulude määramise skeemi (tabel 4-1), kus maapealne käitlus on esindatud eraldi kulude grupina. Juhendi p 4.28 näeb ette, et kui peamiste üksuste kogukulud, sealhulgas administratiivsed üldkulud on kindlaks tehtud, tuleb need, kui võimalik, jagada erinevatele lennujaama tegevusaladele või teenustele. Juuresolevas tegevusalade loetelus on ühe sellise tegevusalana märgitud ka maapealne käitlus. Juhendi p-s 4.29 on sätestatud, et kulud, mis on liigendatavad vähemalt kahele tegevusalale korraga, nagu näiteks administratiivsed üldkulud (*administrative overhead*), vajavad jaotamise kriteeriumit. Juhendi p 4.30 kohaselt sõltub selline kriteerium kululiigi iseloomust. Administratiivsed üldkulud võib juhendi eelnimetatud punkti kohaselt jagada olemasolevate tegevusalade tegevus- ja ülalpidamiskulude alusel.

#### **4.3 Erinevate tegevusalade vahel üldkulude jagamise võimalikkus ja usaldusväärsus**

AS Tallinna Lennujaam on jätnud üldkulud erinevate tegevusalade vahel jagamata, mistõttu tema majandusarvestus ei ole läbipaistev KonkS § 18 lg 1 p 2 mõistes - AS-i Tallinna Lennujaam majandusarvestuse põhjal ei ole võimalik hinnata tegevusalade tegelikku kasumlikkust ning sellest tulenevalt ka hindade kuludele vastavust. Olukorda halvendab veelgi asjaolu, et AS Tallinna Lennujaam on arvestanud üldkulud üksnes monopoolsele tegevusalale, mistõttu tema hinnakujundus



konkurentsile avatud tegevusalal ei arvesta kõiki tegelikke kulusid. AS Tallinna Lennujaam on Konkurentsiametile põhjendanud oma teguviisi korduvalt sellega, et üldkulude jagamine ei ole usaldusväärne ning on seega vastuolus raamatupidamise seaduse § 17 p-ga 1 ning § 16 p-ga 7. Lisaks leiab AS Tallinna Lennujaam, et Konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p 2 ega ka ükski teine Eesti seadus ei reguleeri üldkulude lisamise põhimõtteid.

AS-i Tallinna Lennujaam põhjenduste hindamiseks tuleb esmalt selgitada, kas Konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p 2 täitmiseks on vajalik üldkulusid jagada. Järgnevalt tuleb selgitada, kas üldkulude jagamine on vastuolus raamatupidamise seaduse § 17 p 1 ja/või § 16 p-ga 7 ning kas selline vastuolu on piisav KonkS § 18 lg 1 p 2 kohustuse mittetäitmiseks.

#### **4.3.1 Üldkulude jagamise vajalikkus majandusarvestuse läbipaistvuse tagamisel**

Konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p 2 kohaselt on eri- või ainuõigust või olulist vahendit omav ettevõtja kohustatud hoidma raamatupidamises selget vahet erinevate põhi- ja lisategevusalade vahel (näiteks tootmine, edastamine, turustamine ja ettevõtja muud tegevusalad), tagades sellega majandusarvestuste läbipaistvuse. Õigeks ei saa pidada AS-i Tallinna Lennujaam väidet, et kuna Konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p 2 ei reguleeri üldkulude lisamise põhimõtteid, siis ei ole nende jagamata jätmise õigusvastane. Konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p 2 tõepoolest ei reguleeri mitte mingisuguseid kulude jagamise põhimõtteid, mis aga arusaadavalt ei tähenda, et ühtegi kulude jagamise põhimõtet ei peaks seetõttu kasutama.

Kuna konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p 2 ei täpsusta raamatupidamises selge vahe hoidmiseks kasutatavaid põhimõtteid ja meetodeid, tuleb kasutada antud tegevusalal üldtunnustatud põhimõtteid ja meetodeid kooskõlas raamatupidamise seaduses sätestatuga. Lisaks tuleb silmas pidada, et kuigi Konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p 2 ei täpsusta milliseid meetodeid tuleb kasutada, sätestab see, et selle tulemusena peab majandusarvestus olema läbipaistev.

**Seega, kuigi ettevõtjal on teatud vabadus valida, milliste meetodite ja põhimõtete abil ta raamatupidamises selge vahe hoidmist korraldab, peab ta tagama, et tema majandusarvestus oleks läbipaistev.**

AS Tallinna Lennujaam majandusarvestuse põhjal on võimatu hinnata, milline on erinevate tegevusalade tegelik kasumlikkus, sest näiteks konkurentsile avatud tegevusaladel ei ole üldkuludega arvestatud. Riikliku järelevalve teostajal, sh Konkurentsiametil on võimatu hinnata, kas olulist vahendit omava ja turguvalitseva AS-i Tallinna Lennujaam hinnad on põhjendatud ja õiglased, sest majandusarvestus ei anna tegevusala hindade kuludele vastavuse kohta objektiivset pilti. Sellest tulenevalt ei saa Konkurentsiamet täita talle seadusega pandud järelevalvekohustust ega kaitsta vaba ettevõtluse huvidest lähtuvat konkurentsi võimaliku kahjustamise eest.

Riigikohus on turgu valitseva ettevõtja seisundi kuritarvitamist käsitleva otsuse haldusajal nr 3-3-1-66-02 (RT III, 13.01.2003, 2, 17) p-s 29 leidnud, et hinnatõusu põhjendatuse kontrollimisel ei ole asjassepuutuv kasum tervikuna, vaid oluline saab olla vaid vaidlusaluse teenuse osutamisel teenitud kasum. Sama otsuse p-s 30 on Riigikohus rõhutanud konkreetset teenust puudutavate kulude väljatoomise vajadust. Nimetatud põhimõttest lähtuvalt peab turguvalitseva ettevõtja raamatupidamises

olema võimalik teha täiesti selget vahet erinevate teenuste ehk tegevusalade vahel. Üldkulude jagamata jätmise teeks võimatuks konkreetse teenuse (s.o tegevusala Konkurentsiseaduse tähenduses) osutamisel saadud kasumi väljatoomise. Ka turguvalitseval ettevõtjal endal peab olema täielik ülevaade tegevusaladele vastavate teenuste ja kaupade omahindadest selleks, et vältida ristsubsideerimist.

#### 4.3.2 Erinevate tegevusalade vahel üldkulude jagamise usaldusväärsed meetodid

Üldkulude jagamine erinevate tegevusalade vahel on majandusarvestuses hästi tuntud tegevus. Üldkulude jagamise põhimõtted ja meetodid raamatupidamises ning juhtimis- ja finantsarvestuses on elementaarsed ja kuluarvestusega tegelevate spetsialistide – raamatupidajate, finantsanalüütikute jt seas hästi tuntud. Näiteks käsitleb kulude, s.h üldkulude jagamise küsimusi raamat “Kuluarvestuse süsteemi loomine ettevõttes” Toomas Haldma, Sander Karu. Rafiko & AT Audiko. Tartu 1999. Nimetatud raamatu 3. ptk-s (lk 33) selgitatakse meetodeid üldkulude jaotamiseks: “Põhilisteks meetoditeks üldkulude jaotamisel on traditsiooniline kuluarvestus ja tegevuspõhine kuluarvestus. Traditsioonilisel meetodil jaotatakse üldkulud kulukandjale lähtudes otsesest töötundidest, otsese töö maksumusest, masintundidest või mahulistest jaotusbaasidest. Tegevuspõhisel kulude jaotamisel kulukandjale lähtutakse tegevusest, mis mõjutab ühte või teist üldkulu.” Tsiteeritud üldkulude jagamise meetodid leiavad täpsemat käsitlust hiljem samas raamatus. Nimetatud raamatus nagu ka mujal erialakirjanduses on arvukaid näiteid käesoleva ettekirjutuse mõistes üldkuludena käsitletavate kulude jagamise kohta ettevõtja erinevate tegevusalade vahel (nt viidatud raamatu lk 78-82). Näidetes juhitakse tähelepanu üldkulu jagamise tähtsusele kuluarvestuse eesmärkide saavutamiseks.

Viidatud raamatu 9-ndas peatükis on toodud näiteid kulude kajastamise kohta raamatupidamises, kasutades Eesti raamatupidajate kasutuses olevaid raamatupidamisprogramme. Raamatus nimetatud Eesti raamatupidajate poolt kasutatavad raamatupidamisprogrammid sisaldavad üldkulude jagamise automaatseid, sisseehitatud funktsioone.

Vajadust jaotada üldkulusid rõhutavad ka erinevad spetsiaalselt lennujaamade tarbeks koostatud majandusarvestuse juhendid. ICAO poolt koostatud “Lennumajanduse juhendi” p-d 4.28-4.30 reguleerivad üldkulude jagamist lennujaamades. Eelnimetatud 1991. a vastuvõetud rahvusvahelise lennundusorganisatsiooni, ICAO peasekretariaadi poolt heaks kiidetud juhendis kirjeldatud üldkulude jagamise meetodit tuleb tunnistada enam kui piisavalt usaldusväärseks.

Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendatud Kuningriigi Lennuameti (*Civil Aviation Authority*) tellimusel ettevõtjatele, rahvusvahelistele organisatsioonidele ning riigiasutustele majandusekspertiisi teenuseid pakkuva Europe Economics'i (<http://www.europe-economics.com/pubs/reports.htm>) poolt 30.05.2001. a koostatud aruandes “Lennujaama kulude jaotamine” (*Airport Cost Allocation*) käsitletakse kulude, sealhulgas üldkulude jagamise põhimõtteid ja meetodeid. Aruande ülesandeks on muu hulgas soovitus tegemine kulude ja varade jagamise lähenemiste suhtes ning ülevaate tegemine üldkulude (*common cost*) jagamise meetodite kohta erinevates lennunduse valdkondades.

Aruande 4. ptk 1. osas (lk 56-62) antakse ülevaade kulude, sh üldkulude jagamise põhimõtete ja selleks kasutatavate raamatupidamisarvestuse võtete kohta, sealhulgas

kirjeldatakse erinevaid tegevusalade vahel kulude jagamise süsteeme: täielikult jaotatavad kulud (*fully distributed cost*), tegevuspõhine kuluarvestus (*activity-based costing*).

Aruande 6. ptk “Järelduste kokkuvõte ja soovituslikud järgmised sammud”, p-s 6.1 tehakse soovitus, et lennujaama tegevuskulud tuleb maksimaalselt jagada monopolistlike ja mittemonopolistlike tegevusalade vahel kulude tekkepõhjuse põhimõttel. Nenditakse, et tõeliste üldkulude (ühiskulude) jagamine on vältimatult osaliselt otsustuspõhine.

Aruande lisas A1 on toodud ülevaade lennujaamade olemasolevate raamatupidamis- ja infosüsteemide kohta (*Review of accounting and information systems*), milles selgitatakse, kuidas on aruande valmimise ajal raamatupidamis- ja infosüsteemid korraldatud Manchester’i lennujaamas ning maailma üheks suurimaks lennujaamaettevõtjaks peetavas, mitmeid Inglismaa lennujaamu opereerivas BAA-s (opereerib järgmiseid lennujaamu: *London Heathrow, London Gatwick, London Stansted, Glasgow, Edinburgh, Aberdeen, Southampton*). Aruande p-st A1.2.2 (lk 85) “Olemasolev kulude jaotus”, nähtub, et jagamist vajavaid nn “probleemseid kulusid” jagatakse Manchester’i lennujaamas proportsionaalselt otsekuludele, mis on määratud konkreetsele tuluallikale (vastab tegevusalale käesoleva ettekirjutuse mõistes). Aruande p-s A1.3 käsitletakse BAA raamatupidamis- ja infosüsteemi. Sõltuvalt konkreetsest lennujaamast seondub otseselt vaid umbes pool (lk 94) BAA lennujaamade kuludest konkreetse tulukeskusega (võrreldav tegevusalaga käesoleva ettekirjutuse seisukohalt). Ülejäänud kulusid jagatakse erinevate tulukeskuste vahel. Osa jagamist vajavaid kulusid, sealhulgas juhtimise üldkulusid (*office corporate charge*) jagatakse proportsionaalselt otsekuludele (lk 96).

Eeltoodust nähtub, et üldkulude jagamine erinevate tegevusalade vahel on majandusarvestuses üldtunnustatud tegevus ning seda ei saa mitteusaldusväärseks lugeda. Selge vahe hoidmine erinevate põhi- ja lisategevusalade vahel, sealhulgas üldkulusid jagades, ei ole vastuolus ei üldise ega ka lennujaamade spetsiifilise raamatupidamise praktikaga.

KonkS § 18 lg 1 p-s 2 sätestab üheselt mõistetava kohustuse pidada raamatupidamises selget vahet erinevate põhi- ja lisategevusalade vahel, tagades sellega majandusarvestuste läbipaistvuse. Nii ICAO juhised, sõltumatu majandusekspertide analüüs kui ka muude riikide lennujaamaettevõtjate praktika, kelle suhtes on vahe hoidmise kohustus ühel või teisel kujul kehtestatud, kinnitab üldkulude jagamise võimalikkust ja vajadust osundatud kohustuse täitmisel.

#### **4.3.3 AS-le Tallinna Lennujaam teada olevad usaldusväärsed üldkulude jagamise meetodid**

Konkurentsiamet leiab, et AS Tallinna Lennujaam peab olema teadlik üldkulude jagamise usaldusväärsetest meetoditest, sest üldkulude jagamine on kirjeldatud erialakirjanduses, see on Eestis tegutsevate ettevõtjate seas üldlevinud praktika ning jagamise usaldusväärsed meetodid on üldtuntud. AS-s Tallinna Lennujaam töötavad vastavaid erialateadmisi omavad spetsialistid, eelkõige finantsjuht Arne Orav, kes omab teadmisi üldkulude jagamisega seonduva osas. Samuti pidid AS-i Tallinna Lennujaam vastavaid erialateadmisi omavad töötajad olema teadlikud sellest, et üldkulusid jagamata jättes ei ole võimalik adekvaatselt hinnata tegevusalade

kasumlikkust, st. majandusarvestus on läbipaistmatu. Samuti pidi AS Tallinna Lennujaam konkurentsiseaduse erisubjektina olema teadlik konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p-s 2 kehtestatud nõudest tagada majandusarvestuse läbipaistvus.

Eespool kirjeldatud “Lennujaama kulude jaotamise” aruandest ja selle osaks olevast Ühendatud Kuningriigi lennujaamade raamatupidamist ja infosüsteeme käsitlevast põhjalikust lisast ning ICAO juhenditest nähtub, et lennujama opereerimisega tegelev ettevõtja leiab üldistest vaba konkurentsi põhimõtetest ning ICAO juhistest küllaldaselt informatsiooni kaasaegses Euroopa lennujaamade majandamises kasutusel olevast raamatupidamises selge vahe hoidmise praktikast.

Üldkulude jagamise kriteerium sisaldub näiteks ICAO juhendi punktis 4.30, millest nähtub, et administratiivsed üldkulud saab jagada tegevusalade vahel tegevus- ja ülalpidamiskulude alusel.

AS Tallinna Lennujaam pidi kindlasti olema teadlik ICAO juhendist, sest Eesti Vabariik on Chicago konventsiooni signaatorina ICAO liige ning AS Tallinna Lennujaam suhtleb pidevalt nimetatud organisatsiooniga tööalaselt.

ICAO reeglitest kinnipidamist näeb ette ka Teede- ja sideministri 28.09.2000. a määruse nr 82 § 4, millest AS Tallinn Lennujaam peab oma tegevuses juhinduma.

Lisaks ICAO juhendis nimetatud üldkulude jagamise meetodile oli AS Tallinna Lennujaam teadlik vähemalt ühest sellisest Eestis kasutatavast meetodist alates 18.01.2001, mis on tõendatud AS-i Tallinna Lennujaam juhatuse esimehe Rein Loik'i 14.02.2001.a kirjaga nr 1-5/73 ning AS Estonian Air juhatuse esimehe Erki Urva 24.09.2003. a ütlustega. Nimetatud ütlustest ja kirjast nähtub, et AS Estonian Air esitas AS-le Tallinna Lennujaam sellise tulude ja kulude jagamise näidisskeemi, mida AS Tallinna Lennujaam saanuks kasutada.

Tähelepanuväärne on, et Eesti Vabariigis transpordi valdkonnas tegutsevatest mitme erineva tegevusalaga ettevõtjatest, kelle kohta kehtib KonkS § 18 lg 1 p 2 nõue, praktiseerivad tulude ja kulude (s.h üldkulude) jagamist kõik seni Konkurentsiameti poolt kontrollitud ettevõtjad välja arvatud AS Tallinna Lennujaam.

#### **4.3.4 Rahvusvahelise raamatupidamise standardi IAS kasutamine kooskõlas KonkS § 18 lg 1 p 2 sätestatud kohustuse täitmisega**

Raamatupidamise seaduse § 17 lg 1 kohaselt peab raamatupidamises kasutatav põhimõte olema kooskõlas vähemalt ühega kahest raamatupidamistavast – kas Eesti hea raamatupidamistava või rahvusvahelise finantsaruandluse standardiga.

AS-i Tallinna Lennujaam juhatuse liikme, Aarne Orav'a, ütluste kohaselt on AS Tallinna Lennujaam läinud üle rahvusvahelisele raamatupidamise standardile IAS, kus tuleb eriti järgida põhimõtet, et kapitalikulud ja üldkulud tuleb jagada usaldusväärsetl.

Rahvusvaheline raamatupidamisstandard IAS nr 14 “Segmendi aruandlus”, p 16 (f) ei näe tõepoolest ette üldkulude kajastamist segmendiaruandes. Samas rahvusvahelises raamatupidamise standardi nr 14 punktis 3 on sätestatud, et nimetatud standardit (IAS nr 14) tuleb kasutada ettevõtetes, kelle aktsiad või võlakirjad on avalikult

kaubeldavad, samuti ettevõtetes, kes on käivitanud avalikel väärtpaberiturgudel aktsiate või võlakirjade emissiooni protsessi.

AS Tallinna Lennujaam on 100% riigi omandis ning ta ei ole emiteerinud avalikult kaubeldavaid väärtpabereid ega käivitanud nende emiteerimise protsessi. Seega on IAS standardi nr 14 kasutamine AS Tallinna Lennujaam poolt vabatahtlik, s.t AS Tallinna Lennujaam on teadlikult seadnud ennast olukorda, kus tema esindaja sõnul ei ole AS-i Tallinna Lennujaam enam võimalik täita konkurentsiseaduses sätestatud erikohustust s.o hoida raamatupidamises selget vahet erinevate põhi- ja lisategevusalade vahel.

Tegelikult ei tulene raamatupidamises selge vahe hoidmise kohustus siiski raamatupidamise seadusest ega rahvusvahelistest raamatupidamise standarditest, vaid on KonkS §-s 15 sätestatud erisubjekti, s.o. eri- või ainuõigust või olulist vahendit omava ettevõtja KonkS §-st 18 lg 1 p 2 tulenev kohustus. Sätestades täiendavad nõuded teatud tüüpi (olulist vahendit omavate) ettevõtjate raamatupidamisele on KonkS § 18 lg 1 p 2 raamatupidamise seaduse suhtes erinormi tähenduses. Seega peab AS Tallinna Lennujaam ka juhul, kui rahvusvahelised raamatupidamisstandardid otsesõnu ei reguleeri üldkulude jagamist, üldkulusid jagama, kui see on vajalik talle kui olulist vahendit omavale ettevõtjale sätestatud raamatupidamisliku erikohustuse täitmiseks. Vastavalt KonkS § 18 lg 1 p-le 2 tagab raamatupidamises selge vahe hoidmine majandustegevuse läbipaistvuse. Läbipaistvust tuleb antud juhul mõista juriidilise isiku majandustegevuses tema hindade ja muude äritingimuste põhjendatuse kontrollimise võimalikkusena.

Rahvusvahelise standardi IAS nr 14 nimetatud sätetest, ega rahvusvahelisest raamatupidamise standardist IAS tervikuna ei nähtu, et viimane välistaks täiendavat raamatupidamislikku segmenteerimist, mis hõlmaks üldkulusid, vaid keelab IAS-i nõuetele mittevastava finantsaruande esitamist. Näiteks AS-i Tallinna Lennujaam audiitor Sulev Luiga on kinnitanud, et IAS ei välista üldkulude kui selliste jagamist üleüldse.

KonkS § 18 lg 1 p 2 ei välista ettevõtja poolt talle sobivate raamatupidamise standardite kasutamist, vaid nõuab, et ettevõtja teeks raamatupidamises vahet põhi- ja lisategevusalade vahel. Eelnimetatud seadusesäte nõuab majandusarvestuse läbipaistvuse tagamist, jättes konkreetse meetodi valiku ettevõtjale, kes arvestades oma raamatupidamise võimalikku eripära peab võtma tarvitusele sobivad ja piisavad meetmed kehtestatud nõude (kohustuse) täitmiseks.

Kui ettevõtja soovib oma aruandlust korraldada vastavalt raamatupidamisstandardile, mis ei näe ette täielikku vahe pidamist tegevusalade vahel, tuleb tal Konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p-st 2 tulenevat nõuet täita täiendavalt tema poolt kasutava raamatupidamisstandardi nõuetele või juhul, kui raamatupidamisstandard takistab tegevusalade vahel selge vahe hoidmist, sellisest raamatupidamisstandardist loobuda.

AS Tallinna Lennujaam väidab, et üldkulude jagamata jätmist võimaldab avalikult kaubeldavate aktsiatega juriidilise isiku avalikustamisele kuuluva aruandluse koostamist käsitlev IAS nr 14. AS-i Tallinna Lennujaam poolt kehtestatud raamatupidamise sise-eeskirja lisa 2 "tulude ja kulude arvestus" p 4.1 ei ole aga aastaaruande koostamist käsitlev. Nimetatud raamatupidamise sise-eeskirja lisa, p 4.1, mille alapealkiri on "Juhtimisarvestus" on oma sisult ja olemuselt juriidilise isiku

tulude ja kulude juhtimisarvestus, mis on sisemine, reeglina avalikustamisele mittekuuluv arvestus, mille eesmärgiks on eelkõige anda juriidilise isiku juhtkonnale informatsiooni hinnakujunduslike otsuste langetamiseks.

Konkurentsiamet leiab eeltoodud põhjustel, et IAS standardi nr 14 kasutamine ei ole taganud majandusarvestuse läbipaistvust, mida nõuab AS-lt Tallinna Lennujaam kui erisubjektilt KonkS § 18 lg 1 p 2.

Et tehniliselt üldkulude jagamisel puuduvad igasugused objektiivsed takistused, tõestavad AS-i Tallinna Lennujaam 02.09.02. a kirjaga nr 1-9/634 Konkurentsiametile esitatud raamatupidamise ja tulemusüksuste raamatupidamisarvestused, milles on tulemusüksustele lisatud ka üldkulud. Ka AS-i Tallinna Lennujaam juhatuse liige Aarne Orav on kinnitanud, et ettevõtja arvutis on võimalik üldkulusid jagada, kuigi praktikas ei ole nemad seda raamatupidamise aruandluses teinud, välja arvatud Konkurentsiametile 02.09.02. a esitatud analüüsis. Aarne Orav põhjendas üldkulude mittejagamist usaldusväärse meetodi puudumisega, ometi pidas võimalikuks üldkulusid jagada vastuses Konkurentsiameti järelepärimisele, mille eesmärgiks oli näidata Konkurentsiametile justkui täidaks AS Tallinna Lennujaam konkurentsiseaduse § 18 lg 1 p-s 1 sätestatud kohustusi.

Raamatupidamise seaduse § 16 p 7 kohaselt peab raamatupidamisaruannetes sisalduv informatsioon olema neutraalne ja usaldusväärne. Eeltoodud põhjendustest tulenevalt olu AS-l Tallinna Lennujaam olnud võimalik usaldusväärset jagada üldkulusid niimoodi, et üldkulude lisamine tulemusüksustele ei rikuks raamatupidamise objektiivsuse printsiipi ja seoses sellega head raamatupidamistava.

## **5. Ettekirjutus**

Olulist vahendit omav ettevõtja on vastavalt KonkS § 13 lg 2 turгуvalitsev ettevõtja. Omades lennujaama majandamisel turгуvalitsevat seisundit saab AS Tallinna Lennujaam kuritarvitada oma seisundit pakkudes teenuseid alla omahinna turgudel, kus tal turгуvalitsevat seisundit ei ole. Eeltoodu vältimiseks on kehtestatud KonkS § 18 lg 1 p 2 sätestatud kohustus ning Vabariigi Valitsuse 18.07.2000. a määrus nr 240 "Eesti õhuruumi kasutamine ja lennuliikluse teenindamine Tallinna lennuinfopiirkonnas". Tulenevalt Riigikohtu halduskolleegiumi 3-3-1-66-02 otsusest peab turгуvalitseva ettevõtja erinevate tegevusalade kulusid olema võimalik seostada ettevõtja muude tegevusaladega selliselt, et oleks tagatud ettevõtja hindade põhjendatuse kontrollitavus.

Jättes täitmata erinevate tegevusalade (antud juhul lennunduse ja maapealse käitluse) vahel selge vahe hoidmise kohustuse on AS Tallinna Lennujaam oluliselt vähendanud oma tegevuse läbipaistvust, raskendades sellega kulude ja kasumi põhjendatuse kontrollimist.

Konkurentsiamet on seisukohal, et AS Tallinna Lennujaam on raamatupidamise siseeskirjade lisa 2 p 4.1 kehtestamise ning selle alusel oma raamatupidamises üldkulude lisamisega vaid lennundustuludele jättes üldkulud lisamata muudele tegevusaladele, sh maapealse teenuste käitlusele, rikkunud KonkS §-s 18 lg 1 p-s 2 sätestatud kohustust.

Lähtudes eelpool toodust ja juhindudes KonkS § 18 lg 1 p-st 2, § 54 lg-st 1, § 62 lg 1 p-st 5, § 62 lg 2 p-dest 1 ja 3,

**Teen AS-le Tallinna Lennujaam (registrikood 10349560, asukoht: Lennujaama 2, 11101 Tallinn) ettekirjutuse, millega kohustan AS-i Tallinna Lennujaam:**

- 1. Lõpetama konkurentsi kahjustava tegevuse, s.o KonkS § 18 lg 1 p-s 2 sätestatud kohustuse mittetäitmise;**
- 2. Tagama oma majandusarvestuse läbipaistvuse asudes hoidma raamatupidamises selget vahet erinevate põhi- ja lisategevusalade vahel;**
- 3. Täitma ettekirjutuse hiljemalt 20 juuliks 2004. a. teavitades eelnimetatud tähtajaks Konkurentsiametit ettekirjutuse täitmiseks tarvitusele võetud meetmetest.**

KonkS § 62 lg 3 kohaselt võib käesoleva ettekirjutuse täitamata jätmise korral määrata asendustäitmise või sunniraha seaduses sätestatud korras sunniraha füüsilisele isikule kuni 50 000 krooni ja juriidilisele isikule kuni 100 000 krooni.

Vastavalt Haldusmenetluse seaduse § 40 lg-le 1 anti AS-ile Tallinna Lennujaam võimalus esitada asja kohta oma vastuväited. AS-il Tallinna Lennujaam põhimõttelisi vastuväiteid ei olnud.

Ettekirjutuse peale võib esitada kaebuse Tallinna Halduskohtule 30 päeva jooksul arvates käesolevast ettekirjutusest teadasaamise päevast.

Aini Proos

Väljavõte Konkurentsiameti peadirektori asetäitja 02.07.2004 ettekirjutusest nr 18 "Juhtumi nr 16/02 menetluse lõpetamine ettekirjutusega" on originaaliga samane. Väljavõttes on ärisaladuseks loetud teabe asemel kasutatud tähist [..].

Raul Nugis

02.07.2004